

9. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи : монографія / [І. В. Абрамова, О. М. Віленчук, Д. І. Дема та ін.]; за ред. проф. Д. І. Дема. – Житомир : ЖНАЕУ, 2015. – 364 с.
10. Шевчук І.В. Вплив податкової політики на інвестиційні процеси в Україні // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2015. – № 1. – С. 160–170.

References

1. Abramova, I.V. “Essence and bases of functioning of the system of management of financial resources of enterprises.” *Formation of the Strategy for Agrarian Sector Development in the Region: Materials of the Ninth Faculty Scientific-Practical Conference of Young Scientists (22 May 2013)*, Zhytomyr National Agroecological University, 2013, pp. 246-249.
2. Demianiuk, I.V. “The economic and accounting essence of non-current assets, their classification.” *Scientific readings – 2014*, vol.3, 2014, pp.61 – 66.
3. Demianiuk, I.V. “Management analysis as a function of management of entrepreneurial activity.” *Regional Business Economics and Management*, 2014.
4. Dema, D.I. “The need to strengthen the control function of accounting in the taxation of small business entities.” *Development of accounting: theory, profession, interpersonal relations: a collection of materials IX International Scientific and Practical Conference (February 26, 2015)*, NSC “IAE”, 2015, pp. 491-494.
5. Dorokhova, L. M., and N. O. Kurovska. “Strategic directions of improvement of management of financial resources of agrarian enterprises.” *Productivity of agricultural production*, no. 25, 2014, pp. 8-13.
6. Dorohova, L. M. “Modern Trends in the Formation of Financial Resources of Agrarian Enterprises.” *Scientific Readings – 2014*, vol. 3, 2014, pp.47-50.
7. Lyamar, O.F. “Tax regulation of small businesses.” *Financial Policy in the Agrarian Sector of Economy: Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference (October 14-16, 2014)*, Zhytomyr National Agroecological University, 2014, pp. 119-124.
8. Lyamar, O.F. “Regional programs for the development of small business as a factor in improving the efficiency of their activities.” *Accounting and Finance*, no. 2 (64), 2014, pp. 160-166.
9. *Financial Policy in the Agrarian Sector of Economy: State and Prospects: monograph*. Edited by D.I. Demi, ZNAMEU, 2015.
10. Shevchuk, I.V. “Influence of the tax policy on investment processes in Ukraine.” *Bulletin of the Zhytomyr National Agroecological University*, no. 1, 2015, pp. 160-170.

Рецензенти:

Пилипів Н.І. – д.е.н., професор, зав. кафедри теоретичної і прикладної економіки ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника”;

Вербовська Л.С. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту та адміністрування ІФНТУНГ.

УДК 336.71 (477)

ББК 65.26

Мединська Т. В.¹, Боднарюк І. Л.², Кропельницька С. О.³

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ:

ТЕРИТОРІАЛЬНА СТРУКТУРА ТА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

¹Львівський торговельно-економічний університет,
кафедра фінансів, кредиту та страхування,
вул. Туган-Барановського, 10, м. Львів,
79005, Україна,
тел.: (0322)958552,
e-mail: kaf_finansiv@mail.ru

²Рівненська філія, Європейський університет,
кафедра економіки та менеджменту,
вул. Київська 64-б, м. Рівне,

33028, Україна,
тел.: (0362)620475,
e-mail: ira.bodnaryuk@gmail.com

³Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76018, Україна,
тел.: (0342)752351,
e-mail: s.kropelnytska@ukr.net

Анотація. У статті проаналізовано кількісні показники, що характеризують банківську систему України та її територіальну структуру. Здійснена аналітична оцінка кількості банківських установ в Україні та територіальної структури мережі комерційних банків, зокрема, визначення рівня забезпеченості банківськими установами західного регіону та виокремлення окремих питань національної безпеки країни та стабільності банківської системи пов'язаних із націоналізацією Приватбанку. Новизна полягає у визначенні рівня забезпеченості банківськими установами західного регіону та виокремлення окремих питань національної безпеки країни та стабільності банківської системи. Практична значущість зводиться до надання конкретних пропозицій на шляху вдосконалення даних процесів.

Ключові слова: банківська система, банківська установа, західний регіон, територіальна структура, націоналізація, Приватбанк, класифікація НБУ.

Medynska T.V.¹, Bodnaryuk I.L.², Kropelnytska S.O.³
**BANKING SYSTEM OF UKRAINE: TERRITORIAL STRUCTURE AND
CHALLENGES OF THE PRESENTATION**

¹Lviv Institute of Trade and Economics,
Department of Finance, Credit and Insurance,
Tugan-Baranovsky str., 10, Lviv,
79005, Ukraine,
tel.: (0322)958552,
e-mail: kafedra_fks@lute.lviv.ua

²Rivne branch, European University,
Department of Economics and Management,
Kievskaya str. 64-b, Rivne,
33028, Ukraine,
tel.: (0362)620475,
e-mail: ira.bodnaryuk@gmail.com

³Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Finance,
Shevchenka str., 57, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: (0342)752351,
e-mail: s.kropelnytska@ukr.net

Abstract. The article analyzes the quantitative indicators characterizing the banking system of Ukraine and its territorial structure. The analytical estimation of the number of banking institutions in

Ukraine and the territorial structure of the network of commercial banks, in particular, the definition of the level of provision by the banking institutions of the western region and the identification of certain issues of national security of the country and the stability of the banking system connected with the nationalization of Privatbank, has been carried out. Novelty is to determine the level of security provided by banking institutions in the western region and to identify specific issues of national security of the country and the stability of the banking system. Practical significance is to provide concrete suggestions for improving these processes.

Key words: banking system, banking institution, western region, territorial structure, nationalization, Privatbank, NBU classification.

Вступ. Банківська система України почала формуватися із здобуттям незалежності України у 1991 році. Впродовж 25 років дана система перебуває у динамічному процесі, попри те, що періодично розвиток переривається спадами і регресом. Це, у свою чергу, пов'язано із відповідними негативними змінами в економічній системі, адже рівень розвитку банківської системи безпосередньо залежить від рівня економічних відносин у країні. Відтак, обґрунтування теоретичних та науково-методичних засад формування, розвитку та функціонування банківської системи України в умовах сучасних ризиків та викликів притаманних економічній системі держави загалом є актуальним і своєчасним.

Питання, що досліджуються в статті привертала увагу вітчизняних науковців, зокрема Дзюблюка О.В., Івченка К.А., Коваленко В.В., Кузнецової С.А., Ніценка В.С., Руцишин Н.М., Рябініної Л.М. та інших у контексті функціонування та розвитку банківської системи країни.

Сучасну банківську систему варто розглядати як велику динамічну цілеспрямовану відкриту систему, яка характеризується наявністю значної кількості елементів, що виконують різні функції і мають багаторівневу ієрархічну структуру; динамічністю поведінки елементів, підсистем і системи в цілому; наявністю складних взаємозв'язків, включаючи зворотні; нерегулярністю впливу зовнішнього середовища та стохастичністю в поведінці системи, наявністю визначеної процедури прийняття рішень.

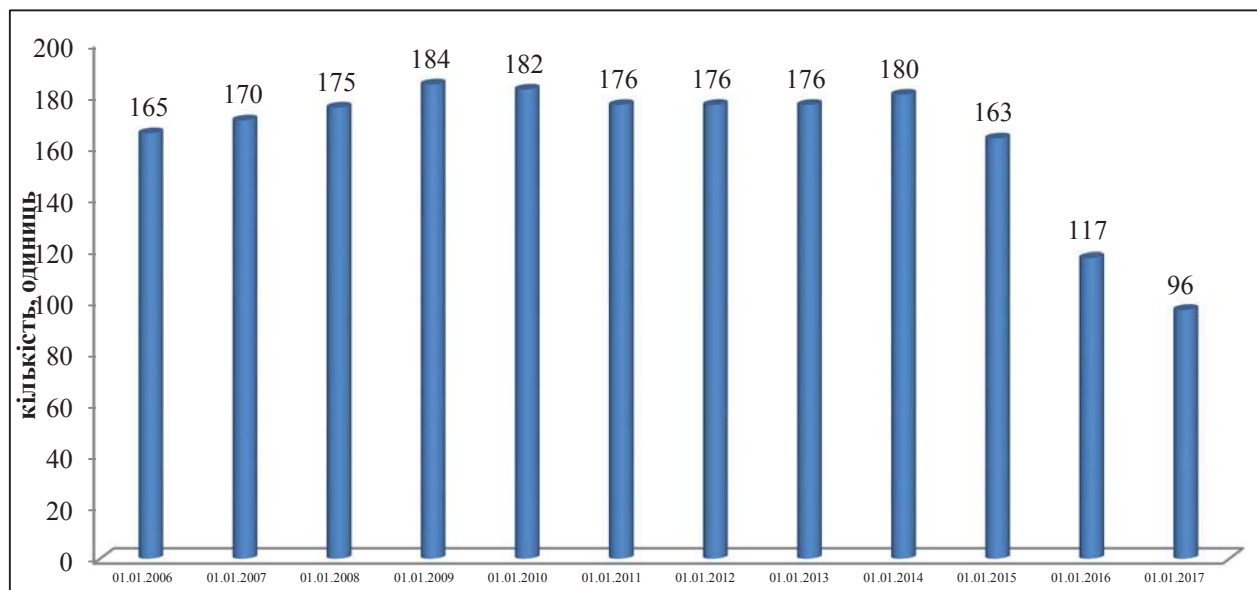
Проте, в нинішніх умовах на функціонування банківської системи впливає ряд ризиків та викликів, зокрема, фінансово-економічна криза та військові події на сході країни, а також безпрецедентна фінансова оборудка уряду щодо націоналізації найбільшої приватної банківської установи.

Постановка завдання. Головною метою цієї роботи є аналітична оцінка кількості банківських установ в Україні та територіальної структур мережі комерційних банків, зокрема, визначення рівня забезпеченості банківськими установами західного регіону та виокремлення окремих питань національної безпеки країни та стабільності банківської системи пов'язаних із націоналізацію Приватбанку.

Результати. Банківська система України протягом останніх двох років перебуває в стані активної структурної трансформації: кількість банків зменшується, підвищуються вимоги до прозорості діяльності банків та капіталу банку. Зниження кількості учасників ринку та посилення нерівності між ними призводять до підвищення концентрації, яка, з одного боку, сприяє зростанню ефективності та потужності банківського ринку, а з іншого – може зумовити формування олігополії чи монополії на ринку.

В сучасних умовах функціонування та розвитку національної економіки ставляться підвищені вимоги до банківської системи, яка в свою чергу повинна сприяти стійкому економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів за умов поступової інтеграції у європейський та світовий економічний простір. Це вимагає від комерційних банків адекватного нарощування обсягів, оптимізації структури та вдосконалення організації ресурсної бази [8, с. 257].

Зміну кількості банківських установ протягом останнього десятиріччя можемо спостерігати за даними діаграми на рис. 1. Так, на початок 2006 року кількість банківських установ складала 165 одиниць. Протягом 2006–2009 років кількість банківських установ мала тенденцію до збільшення і на кінець даного періоду склала 184 одиниці. До початку 2013 року кількість банківських установ зменшилась до 176 одиниць. На початку 2014 року в банківській системі налічувалось 180 банків. Проте, у 2015–2016 рр. тенденція зміни кількості банківських установ пішла на спад і на 1 січня склала 117 банківських установ, а на 1 січня 2017 року – лише 96 банків. Упродовж 2014–2016 років 82 банки були виведені з ринку. 17 банків були виведені з ринку в 2016 році, зокрема чотири банки за непрозору структуру власності, три – за порушення банківського законодавства в сфері фінансового моніторингу (ліквідація). Два банки обрали шлях самоліквідації.

станом на 01.01.

Рис. 1. Кількість банківських установ в Україні у 2006–2017 рр.

Fig. 1. Number of banking institutions in Ukraine for 2006–2017

Побудовано авторами на основі даних джерела: [7]

Національний банк України (НБУ) визначив нові критерії для окремих груп банків на 2016 рік. Про це йдеться у рішенні Комітету з питань нагляду і регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайта) платіжних систем від 31 грудня 2015 року № 657. Інформація про це опублікована на офіційному сайті регулятора. Згідно з документом, для банків передбачені наступні групи:

1. Банки з державною часткою понад 75% ("Ощадбанк", "Укресімбанк", "Укргазбанк", "Родовід Банк", "Розрахунковий центр", "Держзембанк" і "УБРР").

2. Банки іноземних банківських груп (банки, власниками контрольних пакетів акцій у яких є іноземні банківські установи): "Промінвестбанк", "Райффайзен Банк Аваль", "Сбербанк Росії", "Укрсоцбанк", "УкрСиббанк", ВТБ, "Креді Агріколь", ОТП, "Сітібанк", "ІНГ Банк Україна", "Кредобанк", "Правекс-Банк", "ВиЕс Банк", "БМ Банк", "Піреус Банк МКБ", "Марфін Банк", "Кредит Європа", "Дойче Банк ДБУ" і "СЕБ Корпоративний"

3. Група І (банки, частка активів яких більше 0,5% активів банківської системи): "ПриватБанк", "Альфа-Банк", ПУМБ, "Південний", "Хрещатик", "Мегабанк", "Кредит Дніпро", "Прокредит", "Фідобанк", "Універсал Банк", ПТБ, "Схід" і "Діамант".

4. Група II (банки, частка активів яких менше 0,5% активів банківської системи) віднесено 78 фінустанов.

Такий розподіл використовується Національним банком для представлення результатів аналізу діяльності банківської системи України. Так, у 2016 році структура банківських установ за даним критерієм представлено нами на рис. 2.

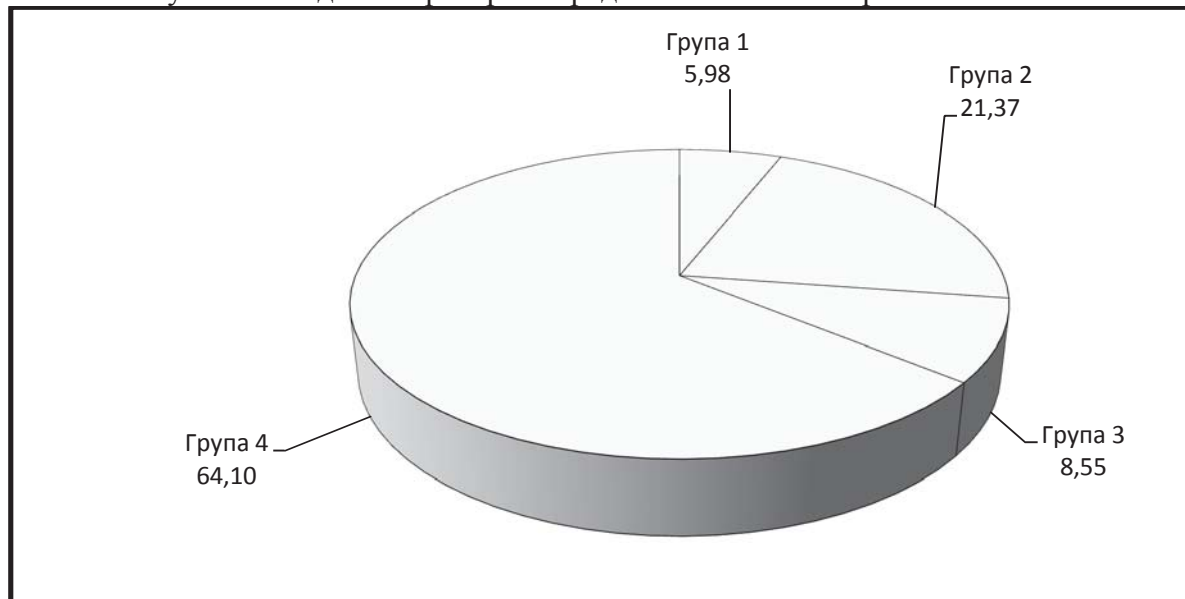

Рис. 2. Структура кількості банківських установ згідно класифікації НБУ Комітету з питань нагляду і регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайта) платіжних систем від 31 грудня 2015 року № 657

Fig. 2. Structure of the number of banking institutions according to the NBU classification of the Committee on Supervision and Regulation of Banking Activities, oversight (overtime) of payment systems from December 31, 2015, No. 657
Побудовано авторами на основі даних джерела: [7]

Україні, зазначимо, що динаміка є негативною і впродовж 2008–2016 рр. їх кількість зменшилась в два рази (табл. 1).

Найбільша кількість закриття філій, відділень та інших структурних підрозділів банків відбувалося у 2015 році, який поєднав кризу економічну, фінансово-банківську, геополітичну та військову.

Щодо територіальної структури банківської системи, то варто сказати, що вона є неоднорідною. Загалом кількість діючих структурних підрозділів в Україні станом на 01.07.2016 року складає 10822 одиниці, на 01.10.2016 року – 10718, станом на 01.01.2017 року – 10316 одиниць. Кількість, і відповідно, частка діючих структурних підрозділів банків різняться у регіонах країни. Так, 192 структурні банківські одиниці (1,77% загальної кількості) працює у Тернопільській області, 149 одиниць (1,38%) – у Луганській.

Достатня концентрація банківських установ є у більшості областей країни: Вінницькій, Черкаській, Миколаївській, Закарпатській, Івано-Франківській, Чернігівській, Сумській, Хмельницькій, Херсонській, Рівненській, Кіровоградській, Житомирській, Чернівецькій, Волинській областях частка банківських установ коливається в межах 2,01%-4,0% (від 369 одиниць у Вінницькій області до 225 банківських структурних підрозділів у Волинській області).

Таблиця 1

**Динаміка кількості діючих структурних підрозділів банків України
у 2008-2016 рр.**

Table 1

**Dynamics of the number of operating structural subdivisions of Ukrainian banks
from 2008 to 2016**

Станом на дату	Кількість, одиниць	Відхилення	
		у кількості, одиниць	у %
01.01.2008	21089	-	-
01.01.2009	22974	1885	8,94
01.01.2010	20777	-2197	-9,56
01.01.2011	19449	-1328	-6,39
01.01.2012	20257	808	4,15
01.01.2013	19632	-625	-3,09
01.01.2014	19290	-342	-1,74
01.01.2015	15082	-4208	-21,81
01.01.2016	11871	-3211	-21,29
01.04.2016	11327	-544	-4,58
01.07.2016	10822	-505	-4,46
01.10.2016	10718	-104	-0,96
01.01.2017	10316	-402	-3,75

Висока концентрація діючих структурних підрозділів банків присутня у Київській області – 536 одиниць (4,95%), Запорізькій області – 516 одиниць (4,77%), Полтавській області – 462 одиниці (4,27%) та Донецькій області – 440 одиниць (4,07%).

Понад 6,0% діючих структурних підрозділів сконцентровано у м. Києві – 1264 банківські установи (або 11,68%), у Дніпропетровській області – 962 установи (або 8,89%), Харківській області – 805 одиниць (7,44%), Одеській – 784 одиниці (або 7,24%), Львівській – 741 одиниця (або 6,85%). Загалом у 4 областях і м. Києві сконцентровано 3656 банківські одиниці (або 33,78%), тобто третина структурних банківських одиниць всієї країни. Така ситуація обумовлена, звісно, рівнем економічного розвитку того чи іншого регіону, рівнем розвитку туристично-рекреаційної зони та віддаленістю до зони військового конфлікту.

Проаналізуємо більш детально територіальну структуру банківської системи у західному регіоні. Загалом у західному регіоні станом на 01.07.2016 року функціонувало 2527 підрозділів – 23,35% від їх загальної кількості у вказаному періоді. Лідером, звичайно, є Львівська область, що обумовлено вищим рівнем економічного розвитку регіону, високим розвитком туризму та наявністю прикордонних зон і пунктів. Аналогічно і Закарпатська та Івано-Франківська області посідають лідируючі позиції завдяки цим самим факторам впливу (рис. 3).

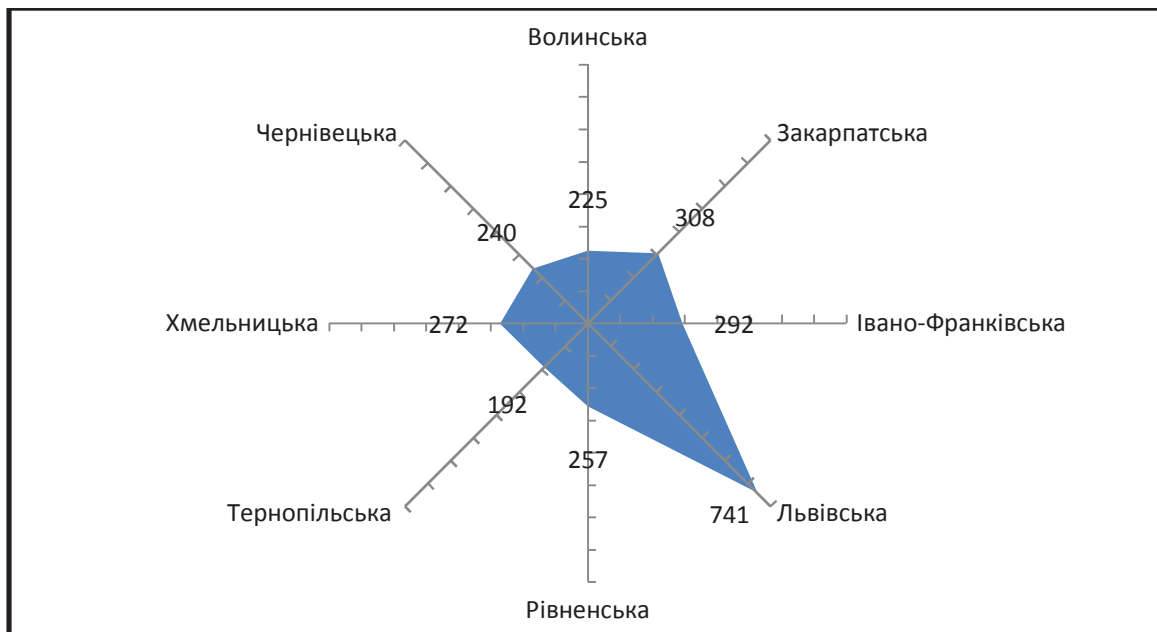

Рис. 3. Кількість діючих структурних підрозділів банків західного регіону України станом на 01.07.2016 року

Fig. 3. The number of operating structural subdivisions of the banks of the western region of Ukraine as of 01.07.2016

Побудовано авторами на основі даних джерела: [7]

Щодо територіальної структури банківських структурних підрозділів, то Львівська область формує 29%, Закарпатська та Івано-Франківська – по 12%, Хмельницька – 11%, Рівненська – 10%, Волинська та Чернівецька – по 9%, Тернопільська – 8% (рис. 4).

Рис. 4. Структура діючих структурних підрозділів банків західного регіону України станом на 01.07.2016 року

Fig. 4. Structure of operating structural subdivisions of banks of the western region of Ukraine as of 01.07.2016

Побудовано авторами на основі даних джерела: [7]

Загалом по Україні на 1 банківську установу кількість населення складає 3940,3 осіб. Щодо забезпеченості населення, підприємств, організацій та установ банківськими підрозділами, то зазначимо, що на 1 банківську установу у Львівській області – 3417,4 особи, а у Чернівецькій – 3787,4 особи, проте у першому випадку за рахунок великої кількості банківських установ, а у другому – за рахунок відносно невеликої кількості населення (рис. 5).

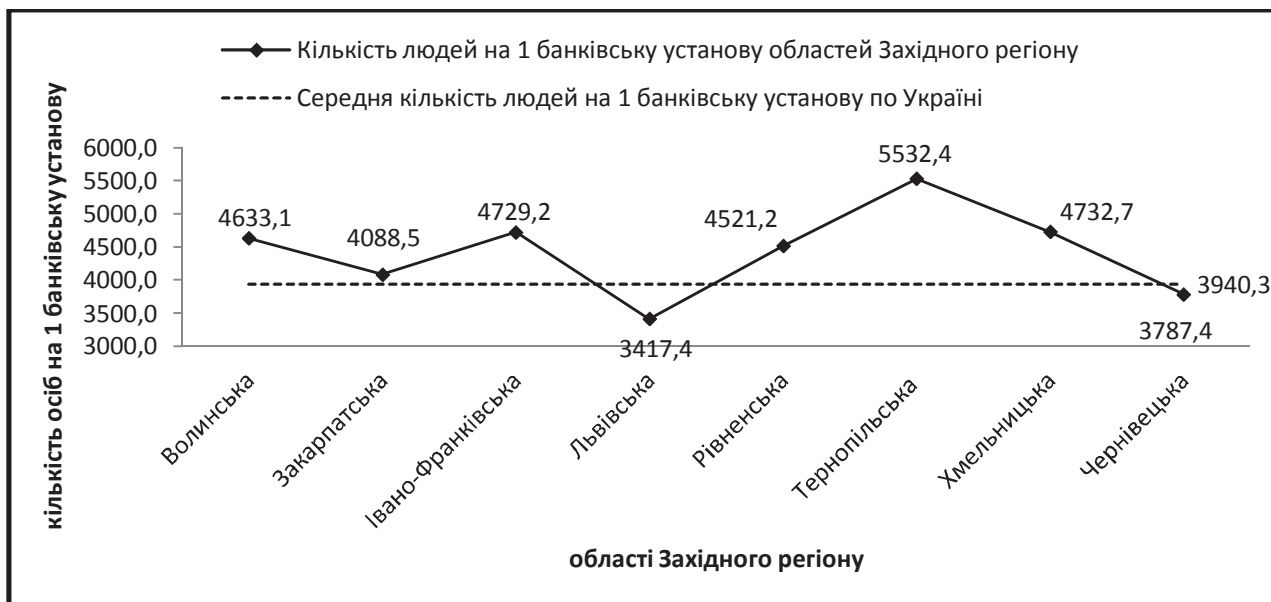

Рис. 5. Кількість людей на 1 банківську установу в Україні та в Західному регіоні станом на 01.07.2016 року

Fig. 5. Number of persons per 1 banking institution in Ukraine and in the Western region as of July 1, 2016

Побудовано авторами на основі даних джерел: [6, 7]

В інших областях західного регіону цей показник є вищим за середній по Україні: у Закарпатській області 1 банківська установа забезпечує обслуговування 4088,5 осіб, у Рівненській – 4521,2 особи, у Волинській – 4633,1 особи, Івано-Франківській – 4729,2 осіб, Хмельницькій – 4732,7 осіб, Тернопільській – 5532,4 осіб.

Кількість суб'єктів господарювання на 1 банківську установу в Україні складає 57,7 одиниць. У чотирьох областях Західного регіону цей показник нижче показника по Україні: у Чернівецькій – 42,5 підприємства, у Закарпатській – 47,5, у Львівській – 48,5, у Рівненській – 51,3 підприємства.

У чотирьох інших областях показник вищий за середній по Україні: Івано-Франківській – 59,1 підприємства, Волинській – 60,8 підприємства, Хмельницькій – 63,2 суб'єкта господарювання, Тернопільській – 71 підприємство (рис. 6).

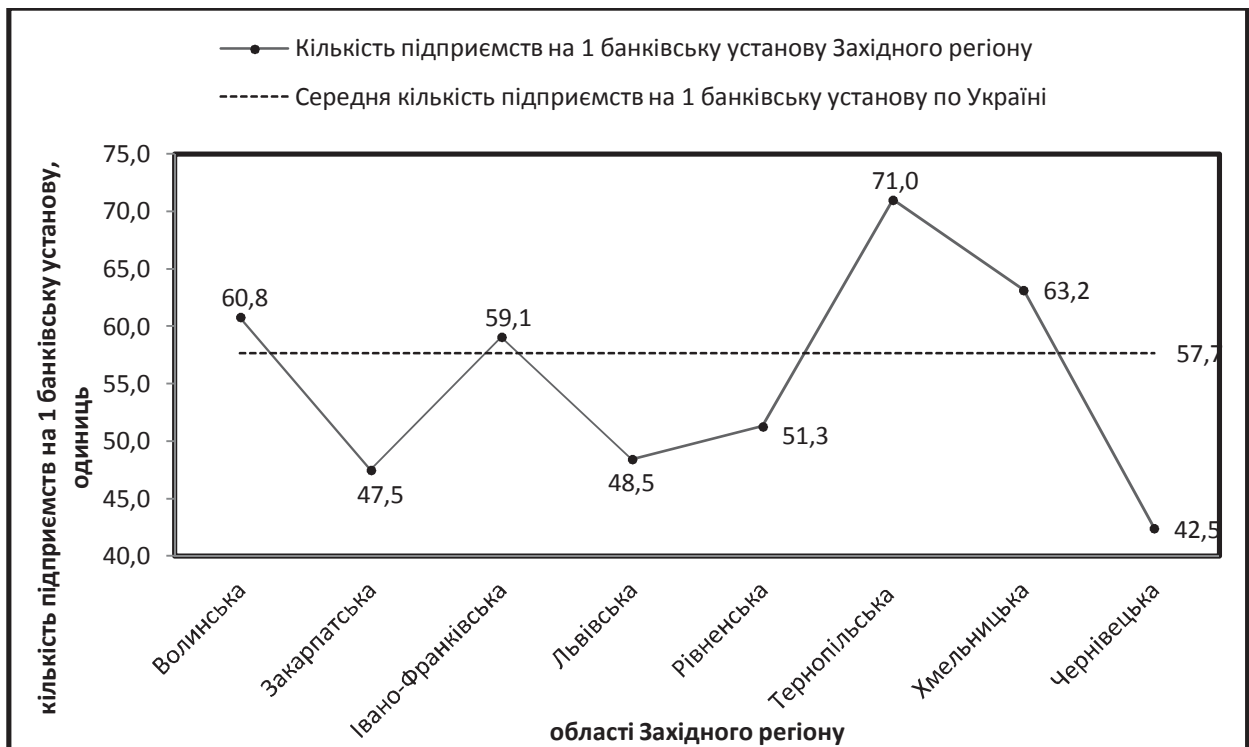

Рис. 6. Кількість суб'єктів господарювання на 1 банківську установу в Україні та в Західному регіоні станом на 01.07.2016 року

Fig. 6. Number of business entities for 1 banking institution in Ukraine and in the Western region as of 01.07.2016

Побудовано авторами на основі даних джерел: [6, 7]

Висновки. Підсумовуючи вище наведене, зазначимо, що банківська інфраструктура західного регіону України є достатньо розвиненою, на достатньому рівні забезпечує фізичних осіб та юридичних осіб банківськими послугами.

Націоналізація Приватбанку стала найбільш гучною фінансовою операцією 2016 року та, певно, найважливішою фінансовою операцією за всі 25 років існування банківської системи країни. Відтепер фінансовий гігант належить державі. З одного боку, банківська система стала більш стабільною, а робота більшої частини платіжної інфраструктури більше не залежить від акціонерів лише одного приватного банку. З іншого боку, вирішивши проблему “too big to fail” банку (надто великого, щоб збанкрутувати), отримано проблему “too big to sell” (надто великого, щоб бути проданим). Якщо концепція об'єднання Приватбанку та Ощадбанку буде реалізована, новий банк-гігант просто неможливо буде продати приватному інвестору без загрози передати контроль за лівовою часткою кровоносної системи вітчизняної економіки у приватні руки.

Однією із ключових причин, чому Приватбанк націоналізували, а не ліквідували, була виключна важливість банку для платіжної інфраструктури. Адже, близько половини всіх банківських карток торгових терміналів та банкоматів належить Приватбанку. Після націоналізації 74% всіх карток припадає на банки з державною власністю. Якщо говорити про торгові термінали, таких вже 77%, мережа відділень державних банків займає частку в 60%.

Однією із причин успішності та концентрації колосального депозитного ресурсу Приватбанку – це його зручність, технологічність та широка мережа відділень й терміналів самообслуговування. Окрім того, високі відсоткові на декілька процентних пунктів вищі їх середнього рівня на ринку.

Контролюючи вагомий сектор банківської системи, Міністерство фінансів, може ініціювати процес поступове зниження процентних ставок Нацбанком. Звичайно, кожен державний банк керується безпосередньо незалежним правлінням. Але держава, як акціонер, задаватиме тон такому зниженню, адже це допоможе рефінансувати частину державного боргу по нижчій ціні.

Націоналізуювавши Приватбанк, держава отримала найбільший портфель карткових кредитів, значні портфелі інших споживчих кредитів, потужний трансакційний бізнес. Від ефективності роботи нового менеджменту банку, який нещодавно призначила держава, залежить наскільки повно та якісно будуть задоволені потреби української економіки в цих послугах.

1. Дзюблук О. В. Проблеми забезпечення ефективного функціонування банківської системи в економіці [Текст] / О. Дзюблук // Вісник Національного банку України. – 2015. – № 3. – С. 30-35.
2. Закон України “Про банки і банківську діяльність” // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 5-6. – ст.30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кузнецова С. А. Банківська система [текст] : навч. посіб. / С. А. Кузнецова, Т. М. Болгар, З. С. Пестовська; за ред. С. А. Кузнецової. – К. : “Центр учбової літератури”, 2014. – 400 с.
4. Ніценко В. С. Тенденції розвитку банківської мережі в Україні / В. С. Ніценко, В. С. Кузьменко // Фінансовий простір. – 2013. – №1 (9). – С. 49-56.
5. Офіційний сайт Асоціації українських банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://aub.org.ua>.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua/Statist/index.htm>.
8. Фінансовий механізм забезпечення сталого розвитку соціально-економічних систем [Текст] : монографія ; за заг. ред. Л. І. Антошкіної, С. А. Навроцького. – Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2016. – 283 с.
9. Українське інформаційне агентство “Укрінформ” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrinform.ua/ukr/order/?id=1081144>.

References

1. Dziubliuk, O. V. “Problems of ensuring the effective functioning of the banking system in the economy.” *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy*, no. 3, 2015, pp. 30-35.
2. “On Banks and Banking Activity. Law of Ukraine.” *Vidomosti Verkhovnoii Rady Ukrainy*, no.5-6, 2001, www.rada.gov.ua/ Accessed 25 Apr. 2017.
3. Kuznetsova, S. A. *The banking system*. Edited by S. A. Kuznetsova, Tsentr uchbovooi literatury, 2014.
4. Nitsenko, V. S., and V. S. Kuz'menko. “Trends in the development of the banking network in Ukraine of Ukraine.” *Finansovyi prostir*, no.1 (9), 2013, pp. 49-56.
5. Official website of the Association of Ukrainian Banks, aub.org.ua. Accessed 25 Apr. 2017.
6. Official site of the State Statistics Service of Ukraine, www.ukrstat.gov.ua/ Accessed 25 Apr. 2017.
7. Official site of the National Bank of Ukraine, bank.gov.ua/Statist/index.htm. Accessed 25 Apr. 2017.
8. *Financial mechanism for ensuring sustainable development of socio-economic systems*. Edited by L. I. Antoshkina, S. A. Navrots'kii, Vydavets' Tkachuk O. V., 2016.
9. Ukrainian News Agency “Ukrinform”, www.ukrinform.ua/ukr/order/?id=1081144. Accessed 25 Apr. 2017.

Рецензенти:

Пилипів Н.І. – д.е.н., професор, зав. кафедри теоретичної і прикладної економіки ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаніка”;

Станьковська І.М. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту та адміністрування ІФНТУНГ.